

Tradició bíblica i clàssica

Manuel Castaño.
La suprema noblesa del món,
Quaderns Crema,
Barcelona 1991

Si no fos per la subtilitat del volum i, naturalment, pel seu pare, el possible lector que llegís un títol com aquest, *La suprema noblesa del món*, creuria trobar-se al davant d'una altra novel·la de Kundera. Potser el seu ritme ternari marcat i una curiositat irrefrenable l'induirien a fullejar-lo per provar d'esbrinar si els records que li suggeria el títol tenien algun fonament o eren només l'enginyós resultat d'un nou «trompe l'oreille». Els fulls mig en blanc i l'índex li acabarien de confirmar unes certes sospites. «Vaja, un nou llibre de poesia», podria pensar, i, encara més encuriolit i prenent l'esment del premi obtingut com a assegurança a tot risc contra les mediocritats literàries, pagaria el que fos —no sense, mentalment, exclamar-se'n— i se l'enduria a casa. El nostre hipotètic lector podria llegir-lo de dues maneres: com aquell que espera un convidat poc puntual, o bé com aquell que desitja assimilar la saviesa enriquidora que la bona poesia conté. L'única opció possible davant d'aquest llibre és la segona.

Deixant de banda el domini de la llengua, aconseguit amb anys de pràctica reeixida i constant, allò que a parer meu fa que aquest llibre pugui rebre uns qualificatius tan elogiosos és la recuperació assimiladora i l'ús intel·ligent de la rica tradició cultural europea. La presència explícita d'aquesta tradició no és de cap manera gratuïta. Els personatges històrics o literaris antics que apareixen en alguns dels poemes serveixen d'apunt anecdòtic, de pretext, d'exemple ben conegut —potser ja no tant, ara que els vents de la reforma amenacen

amb endur-s'ho tot— que ajuda a fer amè el poema i concretitza la reflexió que sovint el mateix exemple ha provocat.

Aquests personatges pertanyen tant a la tradició bíblica —«La paraula de Joan»— com a la de la literatura clàssica greco-llatina —«Parla Demòstenes», «Alcibíades camí de l'exili», «La retirada tàctica d'Ovidi», «Cant secular»— o com a la del teatre clàssic anglès —«L'amor de Macbeth»—.

«La retirada tàctica d'Ovidi» és un excel·lent poema que, a partir de la verbalització de les possibles reaccions d'Ovidi davant la prohibició de l'*Ars amandi* per part d'August, reflexiona sobre la literatura, el seu suposat poder, la immoralitat de les censure i la llibertat. El «Cant secular» és una sorprenent recreació actualitzada del «Carmen saeculare» d'Horaci que mereixeria ella sola una detallada anàlisi que ultrapassaria els límits d'aquesta ressenya.

El llibre inclou també un conjunt de poemes, gens menyspreable ni pel nombre ni per la seva extrema qualitat, sense un referent cultural explícit, sense un pretext històric-literari; es tracta d'efusions líriques, sensiblement elegiaques —«Herència», poemes d'amor —«Ressaca», consideracions sobre la força del desig i la seva omnipresència —«Llei natural»— i poemes, diguem-ne, de reflexió moral i religiosa —«La gran adhesió», «Sobre la pols i la cendra»—.

Tot i la seva diversitat temàtica, de veus i de tons, hi ha una cosa que dona una certa unitat a aquest llibre i que podria resumir-se en la famosa màxima de Terenci —perdoneu-me, però no podia deixar d'utilitzar una font clàssica— que diu: «Homo sum et nihil humanum a me alienum puto». Prenent al peu de la lletra aquesta cita, ningú no hauria de prescindir de la profitosa lectura d'aquest llibre.

Lluís Lucero i Comas

Una Girona rediviva

Assumpció Cantalozella.
La ciutat
Novel·la.
Ed. Columna,
Barcelona, 1990

Hi ha dos aspectes que singularitzen *La ciutat*, quarta novel·la d'Assumpció Cantalozella: el protagonisme col·lectiu de Girona i la ubicació temporal en el període comprès entre la tardor de 1974 i la primavera de 1975, pròxima la fi del dictador. És cert que l'autora ja havia encetat la crònica novel·lada de Girona a *Escubidú* (1982), la seva primera obra, on l'acció s'emmarca a començaments de la dècada dels seixanta. Cal tenir present això, sobretot si considerem que des dels modernistes (Bertrana, Rusiñol i el cas a part de Ruyra) la narrativa catalana havia prescindit de Girona com a marc escènic de la seva ficció, amb l'excepció de *Girona, 1900*, de R. Gay de Montellà, publicada per Selecta el 1966, (deixem de banda llibres de memòries com els de Miquel de Palol, Josep Pla o Jaume Ministral).

La que ens presenta Assumpció Cantalozella és una ciutat efervescent glossada en la seva materialitat física i social, i en el marc dels corrents ideològics que empenyien l'agonia del franquisme. El fil conductor és la figura d'Andreu Estor, fill d'un republicà exiliat a París i cosí germà d'en Jordi, advocat laboralista mort a Girona en estranyes circumstàncies. L'arribada d'Andreu a la ciutat per indagar-ne les causes marca l'inici de l'acció. Amb ell, assistirem, com en un viatge iniciàtic, a la descoberta d'un complex teixit social representat per uns personatges paradigmàtics; però, alhora, també constatarem la transformació vital del personatge narrador davant una ciutat que el va embolcallant. Doble procés dinàmic, doncs: el de